

<http://skolvarlden.se/artiklar/tidigt-stod-i-finsk-skola>

Tidigt stöd i skolan i Finland

PUBLICERAD 25 JANUARI 2016

Text: Malin Byström Sjödin

Fakta

Tidigt stöd i Finland

I Finland sätts specialundervisning in tidigt, redan i första klass. Tanken är att stödet ska vara förebyggande och att elever med svårigheter eller som utvecklas långsammare inte ska halka efter.

Finland har inga specialpedagoger utan endast speciallärare. De lägger i genomsnitt 66 procent av sin tid på specialundervisning, 22 procent på förberedelser och 12 procent på konsultation.

Från skolstart arbetar speciallärarna tillsammans med klasslärarna med alla elever i en klass. Alla får delta i mätningar kring språk- och skrivutveckling som sedan följs upp. Man jobbar kort och intensivt med varje elev i mindre grupper.

I Sverige vet man inte riktigt hur många som får särskilt stöd, enligt Skolverket. Däremot vet man att cirka 14 procent av grundskoleeleverna har någon form av åtgärdsprogram. 1,4 procent av eleverna i Sverige får någon form av särskilt stöd utanför sin egen klass. I Sverige är det vanligaste att stödet sätts in till 15-åringar, bland sjuåringar är det bara cirka sex procent i snitt som får stöd.

Relaterat: I Sverige sätts stödet in sent för eleverna



I Åbo kartlägger lärarna kunskapen hos eleverna redan första skolveckan. Vid Cygnaeus skola i finländska Åbo sätts stöd till elever in redan i årskurs 1. Inget barn halkar efter utan får hjälp i tid.

– Alla barn har olika behov och ska så klart få stöd i tid, säger Ann-Sofie Selin, speciallärare på skolan.

<http://skolvarlden.se/artiklar/tidigt-stod-i-finsk-skola> januari 2016 om Cygnaeus skola i Åbo

Ann-Sofie Selin arbetar som speciallärare på Cygnaeus skola i centrala Åbo, en mellanstor stad i Finland. På skolan går det 450 elever upp till årskurs 6, samtliga undervisas på svenska. På skolan görs en kartläggning av barnens språk, läsutveckling och vad de kan om matematiska begrepp redan under den första skolveckan i årskurs 1. Resultatet av kartläggningen ligger sedan till grund för den fortsatta undervisningen. Målet är att sätta in stöd tidigt till de barn som har ett behov av det.

– För mig är det självklart att alla barn utvecklas olika och har individuella behov. Stödet måste sättas in tidigt, säger hon.

Intresset för att arbeta med tidigt stöd växte när Ann-Sofie Selin i början av sin lärarkarriär mötte ett barn som hade specialundervisning.

– Eleven satt längst bak i klassrummet och skulle ha specialundervisning i ett annat klassrum. Han räckte upp handen och sa argt: "Varför måste jag alltid gå iväg och ha undervisning när alla andra får vara kvar och ha roliga timmen"? Då insåg jag att det måste gå att hjälpa de här barnen på ett annat sätt. De ska inte behöva känna sig dumma och utanför.

Det är förmiddag i klass 1D. Det är en lektion i modersmål och litteratur – och barnen ska göra en övning som går ut på att de får hämta en lapp med ord i en magisk låda. I dag börjar alla ord på K. Klassen är delad i två grupper. Det gör miljön lite lugnare för dem som behöver det och alla barn får en rimlig chans att få hjälp.

– Jag skriver ned ordet och sedan klipper jag ut en bild på samma bokstav. Jag ska också försöka göra en ramsa, säger Vendela, 7 år.



Monika Sandberg är klasslärare.

– Jag och Ann-Sofie samarbetar och jag vet vilka barn som behöver lite extra hjälp under lektionen. Det är ett fantastiskt bra sätt att arbeta på. Jag har jobbat här i 13 år och tycker om varje dag, säger hon med ett varmt leende.

– Det här börjar väl på K, säger en pojke och visar en bild på köttfärs.

Monika nickar och hjälper sin elev att hitta lim för att fästa bilden intill bokstäverna.



I klassrummet finns fler resurser, elevassistenten Christopher Sell är en av dem.

– Jag fungerar som en brandsläckare, säger Christopher och skrattar från sin plats bakom katedern. Jag ser till att hjälpa och stötta de barn som räcker upp handen. Jag vet också vilka barn som behöver lite extra hjälp. Det bästa är att se ett barns leende när de lyckas med en uppgift.

Ljudvolymen ökar, barnen pratar högre och högre. Monika tar tag i det direkt

– Det är bara ni som jobbar två och två som får prata. Resten ska vara tysta.

Några av barnen i klassen har ljudabsorberande lurar över öronen. Det ger arbetsro.



Här finns även Kaj Dunderfelt, pensionerad civilingenjör. Han kallar sig klassmorfar.

– Jag hjälper barnen att läsa och räkna. Det är fantastiskt roligt och jag vet att jag behövs, säger han.

Minst sagt. Barnen kivas om vem som ska få följa med honom ut till skrivbordet utanför klassrummet för att läsa och skriva en stund.

– Jag tror att vår roll behövs och är viktig, säger han innan en liten tjej följer med honom.

På Cygnaeus skola, kartlägger lärarna och speciallärarna alla förstaklassare redan under de första två veckorna när terminen börjar efter sommarlovet. Via ett specialframtaget dokument gör Ann-Sofie Selin flera mätningar av barnens läs- och skrivkunskaper, om de förstår matematiska begrepp och om de har fonologiska kunskaper. Kartläggningen är viktig. Resultatet ligger sedan till grund för ett fortsatt stöd och följs upp med jämna mellanrum.

– En del barn kan läsa Harry Potter när de börjar i första klass. Andra barn känner inte igen bokstäverna i sitt namn. Självklart leder det till lite olika förutsättningar.

Hon träffar alla elever en och en. Varje barn får en egen mapp där resultatet av testerna och kartläggningen finns med.

– Jag gör anteckningar för varje ljud och segmentering som barnet kan och känner igen. Jag gör likadant med hur många bokstäver de känner igen. De får även rita ett självporträtt, säger hon och visar en teckning.

Ann-Sofie Selin upplever inte att barnen känner sig utsatta eller sämre för att de får en lägre poäng än sin kompis. Snarare tycker de att mätningarna är roliga.

– Vi är mycket noga med att säga att alla barn behöver stöd, men på olika vis. Jag upplever att barnen förstår det, säger hon.

I en klass kan det finnas flera barn som behöver extra stöd. Uppföljningen och resultatet av den är grunden för den fortsatta undervisningen.

– Jag följer upp mätningarna efter sex veckor. Då kan en del ha hämtat i kapp kunskaperna. Andra har inte knäckt koden riktigt än och behöver mer hjälp. För andra kan det dröja två eller tre terminer innan de kan läsa meningarna, förklarar hon.

Föräldrarna André och Jennica Heikius son Adam går i Monikas klass. I dag besöker de klassen för att se hur undervisningen går till.

– Det är fantastiskt bra att de tar tag i detta tidigt. Vi har bott i Sverige i många år och vi har förstått att det inte är på samma sätt där. Adam har själv sagt "alla barn är olika och utvecklas olika". Det är fint att han förstår det, säger de.

I klass 1d är det flera elever som får springa en trappa upp till Ann-Sofie och öva lite extra på bokstäver och stavning. Klasskamraterna fortsätter att jobba med sitt under tiden.

– De älskar det, säger Ann-Sofie och skrattar när hon hör den första gruppen komma springande.

Jessica och Maya sätter sig till rätta vid det runda bordet. Ann-Sofie ber dem plocka upp klossar. De ska höra, ljuda och uttala och sedan skriva sina namn. Det är svårt att förstå skillnaden på bokstaven Y och I.

– Maaaayya, stavar Maya.

– Bra, det är helt rätt, uppmuntrar Ann-Sofie.

När Maya och Jessica har ljudat sina namn två gånger får de resa sig, plocka en penna ur en burk och skriva ned namnet på en lapp som ligger på ett annat bord i klassrummet.

– Vi vet att hjärnan minns på ett annat sätt om man skriver ned ordet på flera olika vis, förklarar Ann-Sofie.

Varje undervisningstillfälle tar femton minuter. Barnen orkar inte fokusera och koncentrera sig längre än så.

– Nu säger vi tack för i dag. Ni har varit jätteduktiga. Nu kan ni skicka upp Fanny, Joel och Noah.

Maya och Jessica försvinner ut genom den stora dörren och några minuter senare sitter de nya eleverna i klassrummet. Under tiden har Ann-Sofie gjort anteckningar.

– I dag ska ni fundera på något som ni tycker om att göra och lägga ut det ordet med hjälp av klossarna.

Orden simma och cykla växer fram.

– Hur låter ljuden, frågar Ann-Sofie och pekar på klossarna.

Barnen stavar och läser högt. Ann-Sofie plockar en hemlig sak ur en väska. Hon lägger den i elevens hand under bordet.

– Eleven ska försöka känna vad det är utan att se föremålet. Eleven berättar vad det är genom att lägga klossarna för varje ljud i ordet, förklarar Ann-Sofie.

Ordet är flygplan.

– Ja, flygplan, säger Fanny stolt. Det flyger man med, säger hon och stavar ordet.

Undervisningen sker under sex veckor utifrån bestämda mål som sedan följs upp. Vid behov minskas mängden uppgifter för att barnet ska kunna fokusera och koncentrera sig på det viktigaste.

– Du behöver inte skriva flera sidor. Det räcker med några ord till en början, förklarar Ann-Sofie Selin.

Barnen får aldrig läxor av Ann-Sofie men ibland kan hon uppmuntra dem att läsa en text hemma. Hennes underlag är inte heller något som tas med i betyg eller omdömen.

– Men jag och Monika pratar alltid med varandra om hur det går och vilka barn som behöver fortsatt stöd. För mig är det allra viktigaste att komma ihåg att alla barn är olika och att nästan alla behöver lite extra stöd eller ytterligare utmaningar till en början. Vi arbetar förebyggande. För dem som behöver mer är det självklart att vi ska ge dem det, säger hon.

Text: Malin Byström Sjödin